

6. Совместная деятельность : методология, теория, практика. – М. : Наука, 1988. – 232 с.
7. Сорочан Т.М. Методичні рекомендації щодо розвитку професіоналізму управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти / Т.М. Сорочан. – Луганськ : Знання, 2005. – 68с.

Анотація

Стаття присвячена розгляду інтерактивних методів навчання та їх ролі при формуванні ключових компетентностей у майбутніх фахівців з транспортних систем авіаційної галузі.

Аннотация

Статья посвящена рассмотрению интерактивных методов обучения и их роли при формировании ключевых компетентностей у будущих специалистов по транспортным системам авиационной отрасли.

Summary

This article examines interactive teaching methods and their role in the formation of key competencies for future professionals of aviation transport systems.

Ключові слова: ділові ігри, імітаційні ігри, інтерактивні методи навчання, метод аналізу конкретних ситуацій, метод інсценування, метод інциденту, метод кейсів, тренінг.

Ключевые слова: деловые игры, имитационные игры, интерактивные методы обучения, метод анализа конкретных ситуаций, метод инсценировки, метод инцидента, метод кейсов, тренинг.

Key words: business games, simulation games, interactive teaching methods, case study method, method of staging, a method of incident, method of case studies, training.

Подано до редакції 16.02.2011.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Лузік Е.В.

УДК: 378.013+370.711+153.35

© 2011

Буздуган О.А.

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Постановка проблеми у загальному вигляді... В сучасному суспільстві відбуваються великі зміни, змінюються орієнтири, переставляються акценти. Торкнулися ці зміни і системи освіти. Робота освітніх установ будується на використанні нових учбових планів, варіативних програм. Пріоритетною стає підготовка фахівця не лише професійно грамотного, але і компетентного, такого, що творчо розвивається, готового не лише до виконавчої, але і до проблемно-дослідницької, пошукової діяльності, що створює умови для саморозвитку і самореалізації особистості.

Підвищуються вимоги і до педагогів початкової школи. Сучасному суспільству потрібен вже не фахівець-виконавець, а фахівець-дослідник, ініціативний, творчий, високоосвічений. Проблема формування професійної компетентності майбутніх педагогів обумовлена теоретичними і практичними завданнями вдосконалення професійної діяльності фахівця нового типу, який орієнтується у сучасному світі, де самореалізація в професії є постійною потребою особистості.

Зміни, що відбуваються в сучасних умовах в нашій країні в усіх сферах громадського життя, висувають нові вимоги до освіти молоді, яка навчається, талант і творча обдарованість стають запорукою економічного процвітання і засобом національного престижу. Вдосконалення системи освіти з урахуванням потреб суспільства сприяє створенню перспектив для розвитку творчих здібностей нових поколінь.

Сьогодні багато говорять про підвищення якості педагогічної діяльності в різних сферах освіти, оскільки однією з професійних якостей педагога цього напрямку є його здатність до педагогічної творчості. Зміст поняття "творчий компонент" в педагогічній діяльності визначається загальною структурою творчої діяльності, в якій обов'язковими елементами є сам процес творчості, продукт творчої діяльності, особистість педагога, творчі здібності, умови, в яких протікає творчість.

Творчість – одна з ключових проблем сучасної освіти. Її актуальність обумовлена двома головними рисами: соціальним замовленням на виховання активної творчої позиції педагога, впливом і вимогою реалізації гуманістичної концепції освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Творчість як педагогічна проблема є надзвичайно багатосторонньою і складною. Ряд дослідників: А.В.Брушлинський, В.В.Давидов, Ю.Н.Кулюткин, О.М.Леонтьев, А.Г.Спіркін та ін. підкреслюють, що характерними рисами творчості є новизна і соціальна значущість результату діяльності. Учені С.С.Гольдентрихт, А.М.Коршунов, Т.В.Кудрявцев вважають творчість особливим видом обдарованості і стверджують, що прояв істинної творчості більшою мірою визначається природними особливостями, ніж вихованням. Ідеї про роль навчально-творчої діяльності у формуванні і розвитку творчих здібностей розглядаються в працях Г.С.Альтшуллера, В.І.Андреева, С.А.Новосолова, А.В.Хуторського.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягала у визначенні методичних аспектів формування творчих професійних здібностей в процесі підготовки майбутніх вчителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу дослідження... Упродовж багатьох років проблема розвитку творчих здібностей майбутніх вчителів початкових класів привертає до себе пильну увагу представників найрізноманітніших областей наукового знання – філософії, педагогіки, психології, лінгвістики і інших.

Нині змінюються вимоги до особистості майбутнього вчителя початкових класів, до функцій, які він повинен виконувати в процесі професійної діяльності. Сучасній початковій школі потрібний вчитель, здатний до здійснення творчої діяльності, володіючий інноваційним стилем, прагненням до самореалізації, що само по собі не представляється можливим без розвитку творчих здібностей майбутніх вчителів початкових класів.

Український педагогічний словник С.Гончаренка трактує педагогічну творчість як “оригінальний і високоєфективний підхід вчителя до навчально-виховних завдань, збагачення теорії і практики виховання і навчання”, який стосується усіх аспектів діяльності вчителя і забезпечується “систематичним цілеспрямованим спостереженням, використанням педагогічного експерименту, критичним застосуванням передового педагогічного досвіду” [2, с.326].

В.С.Шубинський визначає педагогіку творчості як особливу галузь педагогічної науки, яка займається виявленням закономірностей формування творчої особистості [6].

Л.І.Рувинський дає визначення педагогічній творчості як пошуку вчителем нових рішень, постановки нових завдань, застосування нестандартних прийомів діяльності [4].

Проблема розвитку творчих здібностей людини актуалізувалася на різних етапах розвитку суспільства, як в науці, так і в практиці.

Творчість за природою своєю основана на бажанні зробити щось, що до тебе ще ніким не було зроблено, або хоч би те, що до тебе існувало, зробити по-новому, по своєму, краще.

Інакше кажучи, творче начало в людині – це завжди прагнення вперед, до кращого, до прогресу, до досконалості і, звичайно, до прекрасного в найвищому і найширшому сенсі цього поняття. Підхід до поняття “творчість” може бути різним але у будь-якому випадку його треба усвідомити і розміряти зі своїми силами, здібностями і можливостями.

Під творчими здібностями майбутніх вчителів початкових класів розуміється інтеграційна якість особистості, сприяюча виникненню продуктивних, оригінальних, гнучких ідей і творчої самореалізації в професійній діяльності. Сьогодні, як показують педагогічні дослідження, сучасна підготовка майбутніх вчителів початкових класів зазвичай спирається на “знаннєву” парадигму, що в певній мірі обмежує творчість майбутніх вчителів, емоційний аспект освітнього процесу, прояв індивідуальності студентів.

Від фахівців сьогодні потрібен високий рівень активності, самостійності, гнучкості, нестандартності мислення, загальної і професійної культури.

Оволодіння професійною діяльністю залежить і від особових якостей фахівця, а також від умов, в які він поставлений. Спонукувана потребами людина здатна самостійно зорієнтуватися в ситуації, придбати нові необхідні знання правильно поставити мету дій, відповідно до ситуації, мети і умов визначити конкретні способи і засоби дій. Формування творчих умінь передумова яких лежить в розвитку творчого мислення і дозволяє розвивати здатність до професійної творчості.

В рамках навчального процесу творче мислення студентів розвивається шляхом:

- створення на заняттях атмосфери співпраці, співтворчості через реалізацію суб’єкт-суб’єктних стосунків в процесі навчання;
- аналізу будь-яких завдань, дій, діяльності на заняттях з трьох позицій: вчителя, учня, методиста;
- орієнтування студентів на творче осмислення кожного завдання, етапу уроку, конкретної діяльності через визначення цілей, прийомів виконання, передбачення наслідків (тобто прогнозування ефективності навчального процесу).

Зміни і перетворення у будь-якій сфері людської діяльності повинні розпочинатися зі зміни і перетворення її суб’єкта, її творця і наставника. Існує філософський принцип – подібне створюється подібним: моральність учня формується моральністю педагога, знання – знанням, майстерність – майстерністю. Ніякі сучасні технології навчання і технічні засоби не допоможуть педагогові збудувати свою творчу педагогічну діяльність, якщо він сам особисто і професійно не готовий до неї.

Творчість починається там, де здійснюється самостійний пошук принципів, способів поведінки і дій. Вона розвивається на основі самостійності особистості і є вищим ступенем її розвитку. Вищий, творчий рівень розвитку особистості полягає в потребі постійно ставити перед собою нові цілі і завдання, спрямовані на вихід за межі заданого, на пошук і відкриття нових закономірностей та способів розв’язання. [1, с. 133]

Творчо мисляча людина також потребує здатності ризикувати і не боятися відповідальності за своє рішення. Це відбувається тому, що старі і звичні способи мислення, діяльності зрозуміліші більшості людей, а нові нестандартні рішення “за інерцією” важко і не відразу приймаються.

Педагогічна діяльність – процес постійної творчості. Але на відміну від творчості в інших сферах (наука, техніка, мистецтво) творчість педагога не має своєю метою створення соціально-цінного нового, оригінального, оскільки її продуктом завжди залишається розвиток особистості. Звичайно, творчо працюючий педагог, а тим більше педагог новатор, створює свою педагогічну систему, але вона являється лише засобом для отримання найкращого в цих умовах результату.

Творчий характер педагогічної діяльності визначає специфіку розвитку певних категорій в педагогічній праці. Творча індивідуальність педагога, його чуття, тактична робота в умовах, що міняються, – усе це дає можливість говорити про педагогічну діяльність як про творчий процес. Важливу роль в розробці основ теорії педагогічної творчості відіграє сучасна педагогічна наука, що досліджує основні закономірності творчого процесу в найрізноманітніших видах діяльності.

Творчість в педагогічній діяльності – це той потенціал, за допомогою якого майбутній вчитель розвиває себе, формує педагогічну майстерність. Сила розуму, світлий, високий ум, відповідальна любов до дітей дозволяють зруйнувати стіну, що відділяє педагога і дитину, здолати відчуження, здатність співпереживати, співчувати, розділяти біди і радощі своїх вихованців, впливати на їх емоційне життя, здатність “відгукуватися” серцем необхідні якості сучасного творчого педагога.

Творчий характер педагогічної діяльності визначає специфіку розвитку певних категорій в педагогічній праці. Творча індивідуальність педагога, його чуття, тактична робота в змінних умовах – все це дає можливість говорити про педагогічну діяльність як про творчий процес. Формирование творческой личности педагога под силу лишь творческому педагогу. Творчество начинается с непредвзятого взгляда на мир, с внутренней свободы, с нестандартного мышления, с потребности задавать вопросы, видеть новые проблемы. Реализация творческого потенциала личности педагога осуществляется в процессе профессиональной деятельности.

Активна творча діяльність учителя дає позитивний результат у тому випадку, коли буде базуватися на двох основах: розвитку творчої активності студентів у вузі й подальшій організації творчого пошуку вчителя в школі. Тому одним із завдань вузівської підготовки майбутніх учителів є розвиток їхніх творчих здібностей, нестандартного мислення, формування умінь та навичок здійснювати в майбутньому навчально-виховний процес на творчому рівні.

Найважливішими якостями вчителя, що сприяють успішній творчій діяльності є:

- здатність до нестандартного рішення;
- пошуково-проблемний стиль мислення;
- уміння створювати проблемні, нестандартні навчальні і виховні ситуації;
- творча фантазія, розвинена уява;
- специфічні особистісні якості (сміливість, готовність до ризику, винахідливість, цілеспрямованість, оптимізм, ентузіазм, настирливість, впевненість, кмітливість, інтуїтивне відчуття нового та оригінального та ін.).

Дати знання, розвинути навички і уміння – не самоціль. Набагато важливіше пробудити інтерес до пізнання, а це під силу тільки творчому педагогові. Формування творчої особистості – одне з найважливіших завдань, що стоять перед кожним педагогом. Тільки творчість педагога на занятті розбудить в дітях дремаючі здібності.

Систематичність і послідовність дозволяють педагогам управляти процесом творчості.

Для того, щоб формування і розвиток творчих здібностей майбутніх вчителів початкових класів мало ефективний і послідовний характер, їх формування в нашому дослідженні проходило у декілька етапів в ході реалізації усієї системи професійно-педагогічної підготовки.

Перший етап припускав стимулювання мотивації творчої діяльності. Робота в цьому напрямі полягала у формуванні інтересу, обґрунтуванні необхідності творчої роботи в умовах сучасної школи. Особливе значення при цьому відводилося викладанню психолого-педагогічних дисциплін, що становлять основу особистісного розвитку і цілеспрямованої підготовки молодого фахівця до майбутньої професійно-педагогічної діяльності. Відношення педагогів до власної творчості і творчості своїх вихованців залежить від загальної мотивації педагогів до педагогічної діяльності і творчості у тому числі. Воно виражене у бажанні самим створювати нове не лише для себе, але і для дітей, працюючи як індивідуально творчо, так і в співтворчості з дітьми. Наше дослідження показало, що в якості провідної основної умови для творчості педагога являється дитяча зацікавленість, активний зустрічний рух до співтворчості педагогів і учнів.

Наступний етап формування творчих професійних здібностей у майбутніх учителів початкових класів включав аудиторні заняття, самостійну роботу студентів, педагогічну практику.

Система аудиторних занять сприяла формуванню професійної компетентності майбутніх вчителів початкової школи, дозволила розкрити значення творчої педагогічної діяльності і стимулювати процес творчого саморозвитку студентів. Це досягалося за рахунок включення в практику викладання ділових навчальних ігор, вирішення навчально-методичних завдань, рольового програвання педагогічних ситуацій. В ході навчального

процесу були проведені професійно-педагогічні тренінги, проектні технології завдяки чому спостерігалось збільшення долі творчої діяльності студентів.

Самостійна робота по оволодінню науковими знаннями розглядалася як форма підвищення активності особистості, що забезпечує прискорення природного переходу випускника ВНЗ від навчально-пізнавальної до самостійної професійної діяльності. Наповнення цієї системи роботи проходило завдяки використанню студентами як друкованих навчальних та дослідницьких видань, так і використанням інформаційних технологій, що включають електронні видання, ресурси Інтернету – електронні бази даних, каталоги, фонди бібліотек, архівів.

Одна з можливостей застосування теоретичних знань в практичній діяльності студентів безпосередньо в процесі навчання полягає в створенні таких умов діяльності, коли потрібне активне застосування наявних знань. Діяльність, де людина може розкрити свої потенційні можливості, – це практична діяльність. Педагогічна практика мала на увазі реалізацію усіх наукових знань безпосередньо в процесі професійної діяльності. Студентами було продемонстровано знання вікових особливостей молодших школярів, форм і методів роботи з ними, уміння розробляти зміст навчальних занять, уміння створювати проблемну ситуацію, підводити дітей до самостійного відкриття нового знання. Процес педагогічної практики зміцнює прагнення студентів до самоудосконалення; сприяє самореалізації, знімає професійний стрес, комплекси; формує позитивне відношення до отримуваної спеціальності.

Висновки. Постійно підвищувати свій професійний рівень, розвивати свої творчі можливості, спостерігаючи за собою і результатами діяльності дітей, підвищуючи їх творчу активність, жити в постійному прагненні освоїти нові види і форми діяльності і використовувати отримані уміння і навички в роботі з дітьми різного віку, підвищувати якість засвоєння пройденого матеріалу – ось ті заповіді, по яких повинен жити сучасний творчий педагог.

Література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У.Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376с.
2. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя / В.И.Загвязинский. – М.: Педагогика, 1987. – 160с.
3. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / [І.О.Бартенева, І.М.Богданова, І.В.Бужина та ін.]. – Одеса: ПДПУ імені К.Д.Ушинського, 2002. – 344 с.
4. Поташник М.М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт: пособие для учителя / М.М.Поташник. К.: Рад. шк., 1988 – 189,[2]с.
5. Рувинский Л.И. Теория самовоспитания / Л.И.Рувинский. – М.: Изд-во МГУ, 1973. – 262 с.
6. Щербакова К.И. Вступ до спеціальності: навчальний посібник / К.И.Щербакова. – К.: Вища школа, 1990. – 166с.

Анотація

У статті розглядаються особливості формування творчих здібностей у підготовці вчителів початкових класів.

Аннотация

В статье рассматриваются особенности формирования творческих способностей в подготовке учителей начальных классов.

Summary

The article discusses features of the formation of creative abilities in the preparation of elementary school teachers.

Ключові слова: професійна підготовка, творчі здібності, учителі початкових класів, сім'я.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, творческие способности, учителя начальных классов, семья.

Key words: professional preparation, creative capabilities, elementary school teachers, family.

Подано до редакції 15.03.2011.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф.Жаровцевою Т.Г.

УДК: 378.147: 371.388 (261)

© 2011

Вожегова Т.В.

РЕЙТИНГ-ЛИСТ ЯК ЗАСІБ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Відомо, що засоби та методи оцінки, що використовуються в процесі навчання майбутніх педагогів, повинні не тільки констатувати досягнення студентів, але й бути інструментами підвищення якості їх професійної підготовки. В умовах реалізації положень Болонської декларації у вищій школі України виникли передумови для перебудовування та переосмислення існуючих систем та засобів оцінювання, їх удосконалення. У процес навчання студентів поступово впроваджується модульно-рейтингова система навчання й оцінювання [1; 3]. Реформуванню підлягає й система оцінки професійної